

чення для кваліфікації протиправного діяння.

Впровадження наведених змін дозволить покращити адміністративно-юрисдикційну діяльність суб'єктів владних повноважень та удосконалити інститут адміністративної відповідальності в Україні у цілому.

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. Відомості Верховної Ради УРСР від 18.12.1984. № 51. Ст. 1122.

2. Логвиненко Б.О. Правова реанімація КУПАП: доцільно чи ні? Актуальні проблеми адміністративного права та адміністративного процесу в Україні: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. Дніпропетровськ, 29.05.2015. Дніпропетровськ: ДДУВС, 2015. С. 48-50.

3. Опацький Р.М. Безпека дітей як основа безпеки держави. Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти: матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф. Дніпро, 13.03.2020. Дніпро: ДДУВС, 2020. С.109-111.

4. Конвенція про права дитини: Міжнародний документ ООН від 20.11.1989 URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_021/print/](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021/print/).

5. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 № 2402-III. Відомості Верховної Ради України від 27.07.2001. № 30. Ст. 142.

6. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 № 2947-III. Відомості Верховної Ради України від 31.05.2002. 2002. № 21. Ст. 135.

**Нестерцова-Собакарь  
Олександра Володимирівна**  
доцент кафедри  
цивільно-правових дисциплін  
Дніпропетровського державного  
університету внутрішніх справ,  
кандидат юридичних наук, доцент

## **ЗАРУБІЖНІ МОДЕЛІ ЮВЕНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ**

Дискусійним у всьому світі продовжує залишатися питання про те, чи потрібна ювенальна юстиція, яка спрямована на справедливості і законності по відношенню до осіб, які не досягли повноліття, будь-якого адміністративного рішення всіх органів державної влади; постійна протекція невід'ємних прав, свобод і законних інтересів неповнолітніх під час провадження у справах про адміністративні правопорушення і кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх, а також справ, пов'язаних із виною дорослих за порушення режиму утримання, виховання, навчання, лікування підлітків; формування найбільш соціалізованої особистості неповнолітніх в умовах, що змінюються життєдіяльності.

Ювенальна юстиція розуміється як сукупність правових механізмів та інститутів, медико-соціальних, психолого-педагогічних і реабілітаційних процедур і програм, об'єднаних навколо спеціального інституту ювенальних

судів (як спеціалізованих судів для неповнолітніх), включених в систему державних і недержавних органів та організацій, призначену для забезпечення захисту прав неповнолітніх, в тому числі в процесі примирення з потерпілим і подальшої реабілітації [1, с. 13].

За останні роки було прийнято досить значну кількість нормативно-правових документів в інтересах дітей, що регламентують діяльність органів державної виконавчої влади, місцевого самоврядування, громадських формувань щодо вдосконалення роботи з дітьми, їх виховання, навчання, профілактики правопорушень, а головне – захист прав і законних інтересів. Ці нормативні документи передбачають різні напрямки діяльності: забезпечення благополучного і захищеного дитинства як одного з основних національних пріоритетів України, доступність якісного навчання і виховання, культурний розвиток та інформаційну безпеку дітей, реалізацію заходів, спрямованих на захист прав та інтересів дітей-сиріт і дітей, які залишилися без піклування батьків, державну підтримку дітей-інвалідів та дітей з обмеженими можливостями здоров'я, створення системи захисту та забезпечення прав та інтересів дітей і дружнього до дитини правосуддя тощо.

Разом з тим, єдиних підходів до запровадження системи ювенальної юстиції не існує, що вказує на необхідність звернення до зарубіжного досвіду з цього питання з метою подальшого застосування його позитивних надбань в нинішніх умовах.

У світовій практиці існують різні моделі ювенальної юстиції, які представляють собою комплекс концепцій впливу на особистість неповнолітніх правопорушників, їх сім'ю і найближче соціальне оточення, а також різні технології, застосовувані соціальними інститутами. Використання ювенальних технологій в судовій практиці передбачено в міжнародних нормативних актах, перш за все, в Мінімальних стандартних правилах Організації Об'єднаних Націй, що стосуються здійснення правосуддя щодо неповнолітніх (Пекінські правила ООН 1985 р.), Європейської конвенції про захист прав людини і основних свобод (1950 р.), Конвенції про права дитини (1989 р.) тощо.

Відповідно до «Пекінських правил» «система ювенальної юстиції спрямована в першу чергу на забезпечення благополуччя неповнолітнього і забезпечення того, щоб будь-які міри впливу на неповнолітніх правопорушників завжди були співвідносними як з особливостями особистості правопорушника, так і з обставинами правопорушення». Цей документ виокремлює два головних і найважливіших завдання ювенальної юстиції. Перше завдання полягає у «забезпеченні благополуччя неповнолітнього», і, більше того – це головний пріоритетних правових систем, де справи неповнолітніх розглядаються сімейними судами чи адміністративними органами», а й «тих судових систем, які дотримуються моделі кримінального переслідування», аби вони сприяли «уникненню застосування виключно каральних санкцій» [2].

Будь-які моделі функціонування ювенальної юстиції за великим рахун-

ком є теоретичними конструкціями, і не мають в повній мірі практичного застосування, оскільки в чистому вигляді не реалізуються в жодній з країн, що, на нашу думку, свідчить про недосконалість кожної з них. У зв'язку з цим, доречно виділяти три загальні моделі ювенальної юстиції та профілактики правопорушень неповнолітніх (соціальну, каральну і відновлювальну), які визнані більшістю зарубіжних теоретиків і практиків у галузі ювенальної юстиції. В цілому, законодавство більшості зарубіжних країн віддає перевагу соціальному, а не судовому підходу щодо здійснення ювенальної юстиції і профілактики правопорушень неповнолітніх [3, с. 197].

За територіальним принципом виділяють дві базові моделі ювенальної юстиції, які успішно функціонують за кордоном: континентальну (Німеччина, Франція, Бельгія, Польща, Румунія та інші європейські держави) і англо-американську, засновану на системах права Англії, Сполучених Штатів Америки, Канади та Австралії [4, с. 211]. Зазначені види правосуддя у справах осіб, які не досягли повноліття, розрізняються за підсудністю судових органів у справах неповнолітніх. Так, в державах, що належать до англосаксонської системи, судам у справах неповнолітніх підсудні виключно адміністративні делікти і злочини, які не належать до тяжких і особливо тяжких. У тих країнах, де діє континентальне ювенальне правосуддя, адміністративні правопорушення та злочини розглядають спеціалізовані ювенальні суди.

Не зважаючи на певні відмінності зарубіжного ювенального правосуддя, загальновизнаною метою системи ювенальної юстиції, яку задекларовано в усіх відповідних міжнародних положеннях щодо захисту прав людини, є реабілітація та соціальна реінтеграція дитини. І це не випадково, адже Конвенція ООН про права дитини (ст. 40) проголошує: «Держави-сторони визнають право кожної дитини, яка, як вважається, порушила кримінальне законодавство, обвинувачується або визнається винною в його порушенні, на таке поведіння, що сприяє розвитку у дитини почуття гідності та значущості, зміцнює в ній повагу до прав людини й основних свобод інших та при якому беруться до уваги вік дитини і бажаність сприяння її реінтеграції та виконання нею корисної ролі в суспільстві» [2].

На сьогодні не можна з впевненістю назвати найбільш оптимальну модель організації ювенальної юстиції, адже кожна з наявних у світі покликана забезпечувати справедливість будь-якого правового рішення щодо неповнолітніх. Використання надбань позитивної зарубіжної практики у цьому питанні в Україні має будуватися, насамперед, шляхом гарантування поваги прав дитини та їх ефективного забезпечення з урахуванням принципів та елементів дружнього до дитини правосуддя, серед яких: загальнодоступність; відповідність віку і розвитку дитини; негайне прийняття рішень; спрямованість на забезпечення його потреб, прав і інтересів; повагу особистості і гідності дитини, його приватного і сімейного життя; визнання ключову роль сім'ї для виживання, захисту прав і розвитку; активне використання в судовому процесі даних про дітей, умови їх життя і виховання, отриманих судом в

установленому законом порядку; посилення охоронної функції суду по відношенню до дитини; пріоритет відновного підходу і заходів виховного впливу; спеціальна підготовка суддів у справах неповнолітніх; наявність системи спеціалізованих допоміжних служб (в тому числі служб примирення), а також процедур і норм громадського контролю за дотриманням прав дітей.

1. Арпентьева, М. Р. Вопросы ювенальной юстиции. Наука. Мысль. 2016. № 5–1. С. 13–19.

2. Закірова С. Ювенальна юстиція в Україні: проблеми, перспективи URL: [http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com\\_content&view=article&id=2734:yuvenalna-yustitsiya-v-ukrajini&catid=8&Itemid=350](http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2734:yuvenalna-yustitsiya-v-ukrajini&catid=8&Itemid=350)

3. Дородонова Н.В. Регулирование вопросов по организации профилактики правонарушений несовершеннолетних в зарубежном законодательстве: история и современность. Вестник Саратовской государственной юридической академии. 2017. № 5 (118). С. 191-197.

4. Чернова, М. А. Развитие ювенальной юстиции в зарубежных странах: историко-правовой анализ. Социально-экономические явления и процессы. 2015. Т. 10. № 7. С. 210–215.

**Опацький Роман Миколайович**  
доцент кафедри адміністративного  
права, процесу та адміністративної  
діяльності Дніпропетровського  
державного університету  
внутрішніх справ  
кандидат юридичних наук, доцент

## **ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ДОКТРИНИ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ**

Категорія доктрини міцно увійшла як у науковий обіг, так і в політико-правову офіційну термінологію. Уявляється необхідним виділити основні перспективні напрямки розвитку ювенальної доктрини у правовій системі України.

Доктрина ювенальної політики України – це системний нормативно-правовий акт, який приймається органом державної законодавчої влади вищого рівня на зафіксований тривалий термін і чітко встановлює стратегічну мету, показники, пріоритети розвитку галузі, інституціональні передумови, організаційно-економічні та правові основи реалізації вищезазначеного документа.

Невід’ємною складовою класифікації функціонального призначення доктрини є виділення її економічного, соціального та політичного аспектів (при врахуванні переходу в реальній дійсності одного змісту до іншого). Їхні